

за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення” передбачено також відповідальність за порушення стандартів, норм і правил, яка повною мірою поширюється й на сільськогосподарські підприємства.

Література:

1. Аграрное, земельное и экологическое право Украины / Под ред. Погребного А.А., Каракаша И.И. – Х.: ООО «Одиссей», 2001.- 560 с.
2. Аграрне право України / За ред. Янчука В.З.– К.: Юрінком, 1996.- 560 с.
3. Власов В.І. Глобальна продовольча проблема. Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Інститут аграрної економіки УААН. Монографія. – К., 2001. – 506 с.

УДК:338.432: 636.5

ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА І РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

**Н.О.АВЕРЧЕВА – аспірант,
І.О.ПОТРАВКА – магістрант, Херсонський ДАУ**

Питання про ефективність виробництва, методика її визначення і показники виміру постійно привертають увагу наукових працівників і спеціалістів господарств. Для птахівничих підприємств важливість даної проблеми очевидна, оскільки від цього залежить вибір стратегії і визначення головних пріоритетів в нових умовах господарювання. Процес реформування економіки вимагає переоцінки змісту категорії, визначення головних факторів, які на неї впливають, розробки дійових заходів щодо підвищення окупності виробничих витрат.

Підвищення економічної ефективності виробництва сприяє зростанню прибутковості, розширеному відтворенню і в кінцевому результаті – підвищенню рівня життя працівників. Для оцінки економічної ефективності використовують систему натуральних і вартісних показників. У сучасних умовах особливу економічну значимість набувають показники прибутку і пов'язані з ним відносні показники, які характеризують інтенсивність факторів розвитку : рівень та норма рентабельності.

Крайній занепад галузі, кризові явища в економіці України підносять значення проблеми економічної ефективності. Галузь птахівництва має високі потенційні можливості у нарощуванні виробництва. Це пов'язано з біологічними особливостями птиці й технології виробництва, які забезпечують високу ефективність використання енергії кормів і швидку окупність інвестицій у галузь. Слід відзначити, що спад виробництва продукції птахівництва в Україні призупинено і на сучасному етапі намічені тенденції до зростання.

У 2000 році виробництво яєць становило 8809 млн. шт., що на 6.1% вище рівня 1999 року, (але до показника 1990 року це становить лише 54%). Зростання виробництва відбулося за рахунок господарств населення, оскільки в екстремальних умовах спаду виробництва в суспільному секторі продовольча проблема вирішується особистими підсобними господарствами. Як позитивний момент слід відзначити зростання продуктивності курок-несучок від 196 до 213 шт. за 1998-2000 роки.

У Херсонській області зростання виробництва в галузі відбулося тільки в 2001 році. Про це свідчать дані таблиці 1.

Дані таблиці 1 свідчать, що 2001 рік є більш сприятливим для галузі, ніж 2000 р., оскільки значно зросло поголів'я птиці і виробництво яєць в сільськогосподарських підприємствах, які здатні забезпечити високий рівень ефективності і зростання об'ємів виробництва за рахунок інтенсивних факторів. Поголів'я птиці збільшено на 565,6 тисяч голів порівняно з 2000 роком, у тому числі за рахунок сільськогосподарських підприємств на 349,5 тис. гол. і господарств населення на 216,1 тис. гол.. Виробництво яєць у області зросло на 14,3%, а в сільськогосподарських підприємствах – на 33,5% і становить 67,3 млн. шт.. Сільськогосподарські підприємства виробляють 31% яєць. Позитивним є зростання виробництва у даній категорії господарств, тому що домашні господарства не здатні досягти високого рівня ефективності.

На жаль, виробництво м'яса птиці в області залишається збитковим, що і спричинило скорочення реалізації в 2001 році на 43,6% і 17,8% порівняно з двома попередніми роками. М'ясо птиці займає невелику частку серед інших видів м'яса, що реалізується – від 3,4% в 2000 році до 6,5% в 2001 р. У розвинених країнах м'ясо птиці становить 30% загального об'єму споживання, а в розрахунку на душу населення в 2000 році – 23,7 кг. У зв'язку з цим, звернемо увагу на виробництво і реалізацію м'яса бройлерів. У 2001 році в області вироблено 2319 ц, що вище рівня 2000 року, але в розрахунку на душу населення це дуже мало – 191 г.

Таблиця 1 – Виробництво і реалізація продукції птахівництва в Херсонській області

Показники	1999	2000	2001	2001 в % до 1999	2001 в % до 2000
Поголів'я птиці у всіх категоріях господарств, тис. гол.	3637,0	3504,5	4070,1	111,9	116,1
в т.ч. у сільськогосподарських підприємствах	720,3	511,1	860,6	119,5	168,4
в господарствах населення	2916,7	2992,9	3209,9	110,1	107,3
Питома вага сільськогосподарських підприємств	19,8	14,6	21,1	144,5	106,6
Вироблено яєць, млн.шт.	211,9	189,8	216,9	102,4	114,3
в т.ч. в сільськогосподарських підприємствах	71,1	50,4	67,3	94,6	133,5
Питома вага с.-г. підприємств у виробництві яєць	33,6	26,6	31,0	98,6	137,7
Вирощено птиці у живій вазі с.-г підприємствами, ц	18614	12247	16469	88,9	134,5
Реалізовано птиці у живій вазі с.-г. підприємствами, ц	11771	8078	6637	56,4	82,2
в т.ч. бройлерів	2829	1936	2319	119,8	82,0
Питома вага птахівництва у загальній реалізації м'яса	5,0	3,4	6,5	191,2	130,0
Продуктивність курок-несучок, шт. яєць	174	147	226	129,9	153,7

Причиною цього, як відомо, є недостатній рівень кормовиробництва, значні матеріальні витрати, відсутність у господарств грошових коштів для придбання імпортних інгредієнтів, кормових добавок, племінної високопродуктивної птиці, а також сильна конкуренція з боку імпоротної продукції і низька купівельна спроможність населення.

Несучість курок-несучок в 2001 році зросла до 226 штук (на 30% порівняно з 1999 роком і на 53,7% – з 2000 р.). Цей показник також характеризує зростання ефективності виробництва.

Пошук резервів стабілізації виробництва і підвищення ефективності галузі повинен ґрунтуватися на конкретних умовах виробництва, тому натуральні і вартісні показники слід розглядати на рівні районів і конкретних господарств. В таблиці 2 показники виробництва і витрати на нього деталізовані по тих районах, які мають найбільший рівень виробництва в області.

У 2000 році за виробництвом курячих яєць і м'яса птиці перше місце займає Білозерський район, друге – Бериславський, третє –

Горностаївський. Це можна пояснити наявністю в даних районах спеціалізованих птахівничих господарств - ВАТ "Орловське", ЗАТ "Чорнобаївське", САТБТ "Ольгівське", ВАТ "Придніпровське", які в складних економічних умовах зберегли виробничий потенціал і забезпечили певний рівень зростання.

Таблиця 2 – Витрати на виробництво продукції птахівництва в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області, 2000 рік

Показники	По області, всього	В т.ч. по районах		
		Білозерський	Бериславський	Горностаївський
Одержано курячих яєць, тис. шт.	37520	16928	13390	5258
В середньому на куркунесучку, шт.	128	173	145	144
Виробничі витрати на 1000 шт яєць, грн.	180,09	167,3	160,57	139,6
Витрати праці на 1000 шт яєць, люд.-год.	76,3	75,3	74,0	66,6
Затрати на куркунесучку, грн	24,3	28,9	23,3	20,2
Приріст і вага отриманого приплоду, ц	8684	4012	1674	2030
Витрати на 1 ц, грн	588,55	472,33	808,84	453,69
Витрати праці на 1 ц, люд.-год.	36,4	12,0	32,3	43,8

Значно скоротили виробництво ТОВ "Ювілейне" Каховського району і ВАТ "Преображенське" Чаплинського району, які мають значні виробничі потужності відповідно на 20 і 15 млн.шт. яєць і 1 і 0,5 тис.т. м'яса птиці.

З даних таблиці 2 видно, що в цих районах сконцентровано майже 95% виробництва курячих яєць і 89% отриманого приросту. Продуктивність курей тут вища, ніж середня по області, але прямі витрати праці, які знаходяться в межах 66-75 люд.- год. на 1000 шт. яєць і 12-43 люд.-год. на 1ц приросту, дуже високі. У 1990 році на виробництво 1000 шт яєць в області витрачалося 5,4 люд.-год.

Дані таблиці 3 характеризують рівень рентабельності птахівничої продукції в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області в 200 р.. Рівень рентабельності – відношення прибутку до собівартості реалізованої або виробленої продукції – визначає ефективність використання засобів виробництва і праці в процесі виробництва продукції. Основні фактори, які впливають на рівень

рентабельності – об'єм і структура товарної продукції, середні ціни реалізації; якість продукції та її собівартість.

Таблиця 3 – Показники економічної ефективності реалізації яєць і м'яса птиці в сільськогосподарських підприємствах Херсонської області в 2000 році

Показники	Всього по с.г. підприємствах Херсонської області	В т . ч.		
		Бериславський район	Горностаївський район	Білозерський район
Реалізовано яєць, тис. шт..	34080	14270	5083	13177
М'яса птиці в живій вазі, ц	5997	2283	2483	-
Виробнича собівартість, грн.:				
1 тис. шт.. яєць	194,42	178,35	183,55	177,96
1 ц м'яса	413,04	567,67	257,75	-
Рівень рентабельності:				
Яєць	1,7	10,0	28,2	5,5
М'яса	-38,2	-18,6	-43,1	-

У 2000 році виробництво яєць в області приносило виробникам 1,7 коп. прибутку на кожен гривню витрат . Це дуже низький рівень, хоча в 1999 році виробництво яєць було збитковим (рівень рентабельності -5,9%). Найвищий показник у Горностаївському районі - 28,2%. Виробництво м'яса залишається збитковим, оскільки ціна реалізації не відшкодовує витрати на виробництво. По області рівень збитковості становить 38,2%, в Бериславському районі – 18,6%.

Значні розбіжності у показниках передових районів і середніх по області свідчать про можливість зростання виробництва і необхідність використання всіх трудових і матеріальних ресурсів.

Фактори підвищення рентабельності виробництва можна умовно поділити на дві групи. Перша група впливає на зростання прибутку, а друга – на зниження собівартості продукції. До першої групи слід віднести: державну підтримку галузі, стабілізацію цін на ринку, скорочення імпорту птахівничої продукції, розширення мережі фірмової торгівлі, збільшення обсягів фасованої та пакованої продукції. Це в основному цінові фактори, які пов'язані з макроекономічною ситуацією в державі.

У зниженні собівартості продукції важливу роль відіграють мікроекономічні важелі: зацікавленість виробника, зростання продук-

тивності птиці на основі підвищення рівня годівлі і удосконалення структури раціонів, оптимальна спеціалізація і концентрація поголів'я, більш повне використання виробничих потужностей, впровадження нових технологій і обладнання, економія всіх видів ресурсів. Це зумовить підвищення продуктивності праці і зменшення матеріальних і трудових витрат.

Для підвищення ефективності виробництва м'яса птиці в області необхідно відновити вирощування на спеціалізованій основі бройлерів, качок і гусей, тому що у загальній реалізації м'яса птиці на сьогодні технологічне м'ясо курей яєчного напрямку на закінчення терміну експлуатації досягає 90 %. Виробництво м'яса птиці у домашніх господарствах неефективне в зв'язку з низьким рівнем товарності, дорогими і в більшості недоступними комбікормами, використанням непородної і низькопродуктивної птиці.

Список літератури:

1. Мартинкевич Ф.С. Факторный анализ эффективности сельскохозяйственного производства// Минск: Наука и техника, 1983. -215с.
2. Михайлов С.І. Основні напрями розвитку птахівництва в Україні// Економіка АПК.- 1999.- №9.- С.-19-23.
3. Мельник Ю.Ф. Шляхи розвитку вітчизняного птахівництва// Птахівництво: Міжвідомчий тематичний науковий збірник. Вип51.- Борки.-2001.- С.-97-101.
4. Херсонщина у цифрах 2000 рік: Статистичний довідник/ Херсонське обласне управління статистики: за ред. В.А.Вознюка.- 467 с.

УДК 316.6: 338.432: (477.72)

ОЦІНКА СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНОГО МІКРОКЛІМАТУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ МЕТОДОМ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ

І.В.ШЕПЕЛЬ – аспірант, Херсонський ДАУ

У практиці економічного аналізу дедалі ширше застосування знаходять соціологічні методи дослідження, насамперед анкетний, опитування, співбесіди та інші. Важливе значення у формуванні нових мотиваційних структур відводиться створенню сприятливого соціально - психологічного мікроклімату в трудовому колективі. Дослідженню цих питань присвячено соціологічне обстеження, здійснене у вигляді анкетного опитування 394 працівників сільськогосподарського виробництва. Головна мета досліджень полягає у ви-